

Fimmtudaginn 29. maí 1997.

Nr. 391/1996.

Guðjón Hjaltason

(Jón Oddsson hrl.)

gegn

Landsbanka Íslands

(Helgi Jóhannesson hrl.)

Skuldabréf. Varnir.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðrún Erlendsdóttir, Arnljótur Björnsson og Gunnlaugur Claessen.

Áfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 22. október 1996 og krefst þess aðallega, að hann verði sýknaður, en til vara, að kröfur stefnda verði lækkaðar. Einnig krefst áfrýjandi málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar héraðsdóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Áfrýjandi reisir sýknukröfu sína á því, að hin umstefnda skuld sé að fullu greidd af söluverði fasteignarinnar Strandgötu 68 á Eskifirði „eða a. m. k. mátt vera að fullu upp gerð“. Telur áfrýjandi að stefndi hefði átt að fá greiðslu við nauðungarsöluna, og heldur fram, að hann hafi ekki gætt hagsmuna sinna við söluna. Jafnframt bendir áfrýjandi á, að svo virðist sem mistök hafi orðið, er fasteignin var seld, og við úthlutun á söluverði. Þessar eða aðrar mótbárur áfrýjanda um atvik og aðstæður tengdar nauðungarsölnunni eru ekki meðal varna þeirra, sem heimilaðar eru í 118. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála. Gegn andmælum stefnda komast mótbárurnar því ekki að í málinu, sem rekið er samkvæmt XVII. kafla þeirra laga.

Áfrýjandi hefur engin rök leitt að því, að hann hafi greitt stefnukröfuna að fullu eða að hluta. Verður niðurstaða héraðsdóms því staðfest.

Eftir þessum úrslitum þykir rétt, að áfrýjandi greiði stefnda málskostnað, eins og greinir í dómsorði.

D ó m s o r ð:

Hinn áfrýjaði dómur skal vera óraskaður.

Áfrýjandi, Guðjón Hjaltason, greiði stefnda, Landsbanka Íslands, 100.000 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 14. október 1996.

Mál þetta, sem dómtekið var að loknum munnlegum málflutningi 30. september sl., er höfðað af Landsbanka Íslands, Austurstræti 11, Reykjavík, gegn Guðjóni Hjaltasyni, Strandgötu 79 a, Eskifirði, með stefnu, birtri 12. mars 1996. Málið er af hálfu stefnanda rekið samkvæmt XVII. kafla laga um meðferð einkamála nr. 91/1991.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að stefndi verði dæmdur til að greiða sér 2.498.280 kr. ásamt dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 með síðari breytingum frá 20. maí 1994 til greiðsludags. Þess er krafist, að vextir leggist við höfuðstól á tólf mánaða fresti, í fyrsta skipti tólf mánuðum eftir upphafsdag vaxta. Þá er þess krafist, að stefndi verði dæmdur til greiðslu málskostnaðar samkvæmt mati réttarins að viðbættum virðisaukaskatti á málflutningsþóknun.

Af hálfu stefnda eru gerðar þær dómkröfur aðallega, að hann verði sýknaður af öllum kröfum stefnanda, en til vara, að kröfur stefnanda verði verulega lækkaðar og aðeins teknar til greina að óverulegu leyti. Í öllum tilvikum gerir stefndi þá kröfu, að stefnanda verði gert að greiða sér hæfilegan málskostnað að skaðlausu auk 24,5% virðisaukaskatts á málskostnaðarfjárhæð og að hún beri dráttarvexti samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 með síðari breytingum í samræmi við 4. mgr. 129. gr. laga nr. 91/1991.

Málavextir og úgreiningsefni.

Krafa stefnanda er studd tveimur skuldabréfum, út gefnum af stefnda til stefnanda 14. maí 1990, að fjárhæð 1.840.000 kr., og 8. október sama ár, að fjárhæð 500.000 kr. Til tryggingar skilvísri og skaðlausri greiðslu höfuðstóls, vaxta, vísitöluálags og alls annars kostnaðar, sem af vanskilum kynni að leiða, var fasteignin Strandgata 68, Eskifirði, sett að veði fyrir umræddum skuldum. Fasteignin var seld á nauðungaruppbóði 8. september 1995, en ekkert greiddist upp í kröfur stefnanda samkvæmt úthlutunargerð sýslumannsins á Eskifirði og áritunum á skuldabréfin.

Af hálfu stefnda er því haldið fram, að umræddar skuldir hafi átt að greiða af uppboðsandvirði fasteignarinnar, en stefndi hafi ekki verið aðili að uppboðsmálinu, og því hafi honum ekki verið gefinn kostur á að andmæla úthlutunargerðinni.

Helstu málsástæður aðila og réttarheimildir, sem þeir vísa til.

Stefnandi reisir kröfur sínar í málinu á hendur stefnda á ofangreindum skuldabréfum. Skuld samkvæmt skuldabréfi, út gefnu 8. október 1990, skyldi greidd með fjórum afborgunum á sex mánaða fresti, fyrst 8. apríl 1991. Í vexti af höfuðstól skyldi greiða 12,25%, en vextir skyldu vera breytilegir og hækka eða lækka í samræmi við vaxtaákvörðanir bankans á hverjum tíma. Vexti skyldi miða við vaxtaflokk 3,3. Hinn 25. nóvember 1993 hafi greiðsluskilmálum skuldabréfsins verið breytt. Eftirstöðvar hafi verið 375.000 kr., sem skyldi greiða með tíu afborgunum á sex mánaða fresti, næst 20. maí 1994. Í vexti af höfuðstól skyldi greiða kjörvexti, eins og þeir væru ákveðnir af Landsbanka Íslands, þá 10,5% ársvexti, og til viðbótar vaxtaálag 4%. Vextir skyldu miðast við vaxtaflokk IX og reiknast frá og með 20. nóvember 1993. Skuld samkvæmt skuldabréfi, út gefnu 14. maí 1991, skyldi greiða með tíu afborgunum á sex mánaða fresti, fyrst 20. maí 1992. Í vexti af höfuðstól skyldi greiða 8,75%, en vextir skyldu vera breytilegir og hækka eða lækka í samræmi við vaxtaákvörðanir bankans á hverjum tíma. Vextir skyldu miðast við vaxtaflokk V. Fyrsti gjalddagi vaxta skyldi vera 20. nóvember 1991. Hinn 25. nóvember 1993 hafi greiðsluskilmálum skuldabréfsins verið breytt. Eftirstöðvar hafi þá verið 2.006.019 kr., sem skyldi greiða með tíu afborgunum á sex mánaða fresti, næst 20. maí 1994. Í vexti af höfuðstól skyldi greiða kjörvexti, eins og þeir væru ákveðnir af Landsbanka Íslands, þá 5,25% ársvexti og til viðbótar vaxtaálag 4%. Vextirnir skyldu miðast við vaxtaflokk IX. Lánið skyldi bundið lánskjaravísitölu með grunnvísitölu 3347. Vexti og vísitölu skyldi reikna frá og með 20. nóvember 1993. Skuldirnar hafi verið gjaldfelldar vegna vanskila 20. maí 1994 samkvæmt ákvæðum í skuldabréfunum sjálfum. Innheimtutilraunir hafi ekki borið árangur.

Stefnu fjárhæð er þannig fundin, að eftirstöðvar höfuðstóls fyrra skuldabréfsins eru 375.000 kr. auk samningsvaxta frá 20. nóvember 1993 til 20. maí 1994, 23.156 kr., samtals 398.156 kr., en hins síðara 2.006.019 kr. auk samningsvaxta frá 20. nóvember 1993 til 20. maí 1994, 94.105 kr., samtals 2.100.124 kr. Skuldin hafi því verið 20. maí 1994 samtals 2.498.280 kr.

Stefnandi vísar til almennra reglna kröfu- og samningaréttar um greiðslu fjárskuldbindinga, sbr. lög nr. 39/1922, og lagareglna um viðskiptabréf. Af hans hálfu er því mótmælt, að skuldina hafi átt að greiða með söluverði fasteignarinnar Strandgötu 68 á Eskifirði, en úthlutunargerð sýslumanns hafi verið rétt. Þá er því einnig mótmælt, að stefndi hafi losnað undan greiðsluskyldu samkvæmt umræddum skuldabréfum, en trygging, sem stefnanda hafi verið veitt með veði í fasteigninni, hafi ekki áhrif á skuld-

bindingar stefnda gagnvart stefnanda. Loks er því mótmælt af stefnanda hálfu, að varnir stefnda komist að í málinu, þar sem það væri rekið samkvæmt XVII. kafla laga um meðferð einkamála. Mótmæli stefnanda komu fyrst fram við munnlegan málflutning. Kröfur um dráttarvexti og vaxtavexti styður stefnandi við reglur III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 og um málskostnað við 1. mgr. 130. gr. laga um meðferð einkamála. Kröfu um virðisaukaskatt á málflutningsþóknun reisir hann á lögum nr. 50/1988, þar sem lögmönnum væri gert skylt að innheimta virðisaukaskatt af þóknun sinni, en stefnandi sé ekki virðisaukaskattsskyldur, og beri honum því nauðsyn til að fá dóm fyrir skattinum úr hendi stefnda.

Sýknukrafa stefnda er reist á því, að kröfur stefnanda samkvæmt ofangreindum skuldabréfum séu tryggðar með 1. og 2. veðrétti hinnar veðsettu eignar að Strandgötu 68 á Eskifirði samkvæmt ljósriti þinglýsingarvottorðs á dskj. nr. 13. Samkvæmt frumvarpi að úthlutunargerð á söluverði við nauðungaruppboð hinnar veðsettu eignar hafi komið 2.329.574 kr. til 1. veðréttarhafa, sbr. dskj. nr. 10, sem þar væri ranglega tilgreindur Fiskveiðasjóður Íslands, en samkvæmt dskj. nr. 13 hafi hann verið á 3. veðrétti á eftir kröfum stefnanda. Umrædd tvö veðskuldabréf stefnanda hafi því átt að vera að fullu gerð upp við umrædda nauðungarsölu. Stefnda hafi verið allsendis ókunnugt um annan hátt á veðröð en fram kemur á dskj. nr. 13, og hann hafi ekki tekið á sig persónulegar skuldbindingar umfram það, sem fram kemur um stöðu veðréttarhafa á dskj. nr. 13. Stefnda hafi ekki verið gert persónulega viðvart um umrædda nauðungarsölu hinnar veðsettu eignar, né hafi honum verið kynnt frumvarp úthlutunargerðar á dskj. nr. 10, og hafi hann því ekki getað gætt hagsmuna sinna um það. Stefndi hafi getað varið kröfur sínar við nauðungarsöluna, en hin veðsetta eign væri að fasteignamati 9.217.000 kr., þ. e. húsmat 6.495.000 kr. og mat á bryggjuhúsi 1.876.000 kr., lóðarmat aðalhúss 605.000 kr. og bryggjuhúss 241.000 kr., en brunabótamat aðalhúss 31.223.000 kr. og bryggjuhúss 15.809 (?) kr., eða brunabótamat alls 47.032.000 kr. Ljóst væri, að söluverð við nauðungarsölu hefði verið langt undir sannvirði og orðið annað, hefði stefnandi staðið rétt að málum, þar sem Fiskveiðasjóður Íslands sem 3. veðréttarhafi hefði, hvort eð er, keypt umrædda fasteign með boði inn á sína kröfu og þannig boðið upp fyrir veðkröfur stefnanda á 1. og 2. veðrétti. Fiskveiðasjóður hafi selt umrædda fasteign á margföldu kaupverði við nauðungarsöluna til Hraðfrystihúss Eskifjarðar strax eftir nauðungaruppboðið, en því er mótmælt af hálfu stefnanda. Því er haldið fram af hálfu stefnda, að hann hafi aldrei heimilað veðsetningu á umræddri eign, er gengi á undan umræddum veðskuldabréfum til stefnanda, og veðleyfi fyrir lánnum til Fiskveiðasjóðs á

undan umræddum lánnum stefnanda hafi aldrei verið veitt af stefnda, en þar hafi hann átt persónulegra hagsmuna að gæta. Tilgreining lána Fiskveiðasjóðs á undan lánnum Landsbanka Íslands væri röng og án heimildar. Eftir nauðungarsöluna hafi stefndi verið í góðri trú um, að fullnaðaruppgjör hefði farið fram á skuldum sínum við Landsbanka Íslands, og hafi fyrirsvarsmönnum bankans mátt vera um það kunnugt. Þá er fjárkröfum stefnanda mótmælt af hálfu stefnda sem allt of háum tölulega og einnig vaxta-kröfum stefnanda.

Stefndi vísar til reglna á sviði fjármunaréttar, ákvæða laga nr. 91/1991, laga nr. 90/1991, einkum 57. gr., og laga nr. 39/1978. Þá er vísað til ákvæða XXI. kafla laga nr. 91/1991 um málskostnað og ákvæða laga nr. 25/1987. Um virðisaukaskatt á málskostnað er vísað til ákvæða laga nr. 50/1988 og laga nr. 119/1989, sbr. 3. gr. og 11. gr., sbr. 14. gr. laga nr. 50/1988.

Niðurstöður.

Krafa stefnanda á hendur stefnda í máli þessu er byggð á skuldaviðurkenningum stefnda á veðskuldabréfum á dskj. nr. 3 og 4. Eins og fram hefur komið í málinu, er krafan ekki greidd. Trygging sú, sem stefnanda var veitt fyrir greiðslu skuldarinnar með veði í fasteigninni Strandgötu 68 á Eskifirði, svo og röð veðréttarhafa hefur ekki áhrif á skuldbindingar stefnda gagnvart stefnanda samkvæmt umræddum skuldabréfum. Rétt er þó að taka fram, að staðhæfingar stefnda þess efnis, að kröfur stefnanda ættu að vera að fullu greiddar með söluverði fasteignarinnar, eru ekki studdar haldbærum gögnum. Samkvæmt gögnum málsins var fasteignin seld á framhaldsuppbóði 8. september 1995, en frumvarp til úthlutunar á söluverði lá fyrir 2. október sama ár. Þinglýsingarvottorð á dskj. nr. 13, sem stefndi reisir málsvörn sína á, er frá 7. janúar 1994, en ekki verður séð, hvers vegna það hefði átt að leggja til grundvallar við úthlutun tæpum tveimur árum síðar.

Varakrafa stefnda er reist á því, að kröfur stefnanda væru of háar, en engar útskýringar á þeirri staðhæfingu hafa komið fram af hálfu stefnda, og er hún hvorki studd rökum né gögnum. Kröfum stefnanda er ómótmælt að öðru leyti, og þar sem þær þykja studdar fullnægjandi gögnum, verða þær teknar til greina.

Málskostnaður þykir hæfilega ákveðinn 85.000 kr., og hefur þá verið tekið tillit til virðisaukaskatts.

Dóm þennan kvað upp Sigríður Ingvarsdóttir héraðsdómari.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Guðjón Hjaltason, greiði stefnanda, Landsbanka Íslands, 2.498.280 kr. ásamt dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr.

25/1987 frá 20. maí 1994 til greiðsludags, en dráttarvextir leggjast við höfuðstól á 12 mánaða fresti, í fyrsta sinn 12 mánuðum eftir upphafsdag vaxta, og 85.000 kr. í málskostnað, þ. m. t. virðisaukaskattur.
